

Agnieszka Nęcka – adiunkt w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; krytyk literacki, współpracowała m.in. z „FA-artem”, „Nowymi Książkami”, „Opcjami”, „Śląskiem”, „Twórczością”, „Pograniczami”, „Toposem”, „artPAPIEREM”. Autorka książek: „Granice przyzwoitości. Doświadczenie intymności w polskiej prozie najnowszej” (2006); „Starsze, nowsze, najnowsze. Szkice o prozie polskiej XX i XXI wieku” (2010); „Cieleśne o(d)ślony. Dyskursy erotyczne w polskiej prozie po 1989 roku” (2011). Redaktorka działu krytyki w „Postscriptum Polonistycznym”. Stypendystka Marszałka Województwa Śląskiego w dziedzinie kultury (2009).

Co ważne i ważniejsze

Agnieszka Nęcka

Co ważne i ważniejsze

Notatki o prozie polskiej XXI wieku

im
seria
krytyczna

INSTYTUT
NOCY I WSN
Mikołów 2012

SPIS TREŚCI

OD AUTORKI	7
1. PSEUDOEMANCYPACYJNE FORTELE	11
1.1 Popfeminizm: Gretkowska, Plebanek, Samson	12
1.2 Literatura w służbie publicystyki	43
1.2.1 Beznadziejny krzyk rozpacz (Sylvia Chutnik: <i>Dzidzia</i>)	44
1.2.2 Ukoić żal (Justyna Bargielska: <i>Obsoletki</i>)	46
2. „ACH, GDZIE CI MĘŻCZYŹNI...”?	49
2.1. Powroty (Hubert Klimko-Dobrzaniecki: <i>Bornholm, Bornholm</i>)	52
2.2. Trudne pojednanie (Jerzy Franczak: <i>Da capo</i>)	54
2.3. Męskie kompromitacje (Rafał Ziemkiewicz: <i>Ciało obce</i>)	57
2.4. Przewrotna deklaracja (nie)podległości (Krzysztof Varga: <i>Aleja Niepodległości</i>)	63
2.5. Żałobny tour de Pologne (Krzysztof Varga: <i>Trociny</i>)	67
2.6. Dziedzictwo Saturna (Jacek Dehnel: <i>Saturn. Czarne obrazy z życia mężczyzn Goya</i>)	70
3. W UŚCISKU HISTORII	75
3.1. Pogranicza tożsamości w prozie polskiej po 1989 roku. O <i>Nienawiści</i> Stanisława Srokowskiego	77
3.2. Błądzić jest rzeczą ludzką (Radosław Kobierski: <i>Ziemia Nod</i>)	88
3.3. Przeciw sądowi ostatecznemu? (Andrzej Bart: <i>Fabryka muchołapek</i>)	90
3.4. Kobięca liberty (Andrzej Bart: <i>Rewers. Nowela filmowa</i>)	94
3.5. Na tropach Judaszy (Marek Harny: <i>Zdrajca</i>)	97
3.6. Polityczny sexappeal. O <i>Umoczonych</i> Andrzeja Horubały	101
4. GDY BÓG UMIERA (W NAJNOWSZEJ PROZIE POLSKIEJ)	113
4.1. Gott ist tot? O <i>Esther</i> Stefana Chwina	114
4.2. Dewaluacja wartości. O „afrykańskich” powieściach Tomasza Małyszka	120
4.3. Ucieczka w obłąd. O <i>Psie</i> Błażeja Dzikowskiego	124

5. W STRONĘ PRYWATNOŚCI	129
5.1. To, co przemija i trwa. O sztuce pisarskiej Jacka Durskiego	130
5.2. Zakorzenie się (w) śląskości. O prozie Feliksa Netza	140
6. OCALAJĄCA MOC LITERATURY?	151
6.1. „Iść, ciągle iść w stronę słońca”. W pułapce metazdjęć Olgi Tokarczuk i Andrzeja Stasiuka	152
6.2. Ostatni kadr (Andrzej Dybczak: <i>Gugara</i>)	162
6.3. Powojenni rozbitkowie (Ewa Winnicka: <i>Londyńczycy</i>)	164
6.4. Potransformacyjne zmagania (Mariusz Szczygieł: <i>Niedziela, która zdarzyła się w środę</i>)	167
6.5. Z nowohuckiego życia wzięte (Renata Radłowska: <i>Nowohucka telenowela</i>)	170
6.6. Magia (nie)obecności (Anna Nasiłowska: <i>Wielka Wymiana Widoków</i>)	172
6.7. Strażnik pamięci (Wiesław Myśliwski: <i>Traktat o luskaniu fasoli</i>)	174
NOTA BIBLIOGRAFICZNA	179
INDEKS NAZWISK	180

OD AUTORKI

Powiada się, że przez dokonywane wybory lekturowe uwidacznia się nasza tożsamość, bowiem najchętniej sięgamy po to, co jest z rozmaitych powodów ważne lub bliskie naszemu sercu, preferencjom czy gustowi literackiemu. Ale nie zawsze to my wybieramy nasze lektury, lecz one nas. Do trywialnych należy i to stwierdzenie, że w życiu każdego czytelnika (nie tylko krytyka czy literaturoznawcy), prędzej czy później, przychodzi czas na swoiste zestawienia, rozliczenia, konkluzje. Powodów zachęcających do czynienia podsumowań, do podejmowania rozrachunków z własnymi lub cudzymi intuicjami, do poracania do lektur z jakichś powodów dla nas ważnych lub bliskich naszemu sercu albo odwrotnie – do książek, które umknęły naszej uwadze, jest wiele. Niniejsza publikacja ma – w jakiejś mierze – spełnić rolę osobliwego podsumowania, które jest – bo z natury swej być musi – wybiórcze, subiektywne, prowizoryczne, a co za tym idzie – podważalne. Bywało, że sformułowane ongiś sądy dziś okazują się nie do końca trafione lub niesprawiedliwe. Ale, jak zauważył Dariusz Nowacki, „taka to już robota, taki gatunek, nieuchronnie prowizoryczny, skazujący na zbłądzenia i mylenie śladów”¹. Tym bardziej, że książki prozatorskie, o jakich będzie mowa w *Co ważne i ważniejsze*, należą do terażniejszości, która nie zdążyła jeszcze okrzepnąć i do końca się uformować. Nieustannie pojawiają się nowe trendy, modne tematy czy estetyki. W konsekwencji co jakiś czas publikowane są jedno- lub wieloautorskie tomy krytycznoliterackie poświęcone sprawom literatury „nowej i najnowszej”, które mają unaoczniać tę różnorodność².

¹ D. Nowacki: *Zawód: czytelnik. Notatki o prozie polskiej lat 90*. Kraków 1999, s. 11.

² Dość wspomnieć takie pozycje, jak m.in.: *20 lat literatury polskiej 1989–2009. Idee, ideologie, metodologie*. Red. A. Galant, I. Iwasiów. Szczecin 2008; *20 lat literatury polskiej 1989–2009. Życie literackie po roku 1989*. Red. D. Nowacki, K. Unilowski. T. 1.: Cz. 1 (Katowice 2010). Cz. 2 (Katowice 2011); P. Czaplinski: *Polska do wymiany. Późna nowoczesność i nasze wielkie narracje*. Warszawa 2009; K. Dunin: *Czytając Polskę. Literatura polska po roku 1989 wobec dylematów nowoczesności*. Warszawa 2004; *Imna literatura? Dwudziestolecie 1989–2009*. T. 1–2. Red. Z. Andres, J. Pasterski. Rzeszów 2010; A. Kaluża: *Bumerang. Szkice o polskiej poezji przelomu*

Agnieszka Nęcka

Co ważne i ważniejsze. Notatki o prozie polskiej XXI wieku

Recenzent: Jolanta Pastarska

Copyright:

© by Agnieszka Nęcka & Instytut Mikołowski

Redakcja:

Maciej Melecki

Projekt okładki i stron tytułowych:

Agnieszka Sitko

Wydanie I, 2012 r.

Biblioteka Arkadii – Pisma katastroficznego

tom 83

Wydawca:

Instytut Mikołowski

ul. Jana Pawła II 8/5

43-190 Mikołów

tel./fax: 32 738 07 55

www.instytutmikolowski.pl

ISBN 978-83-60949-46-7

Wydanie publikacji sfinansowane ze środków
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Skład:

WiS Opcjon

Druk:

Zakład Poligraficzny Waldemara Wilińskiego

ul. Chopina 6, 44-100 Gliwice

www.drukww.pl

Składające się na „Co ważne i ważniejsze” notatki, pokazując kilka nadrzędnych tematów i problemów pojawiających się w polskiej prozie XX i początku XXI stulecia, są próbą poszukiwania wartości tkwiących w literaturze. Książka ta nie ma jednak ambicji bycia historycznoliteracką syntezą. To wszakże nie tyle prywatny „dziennik lektur”, ile propozycja częściowej systematyzacji. To, siłą rzeczy, swoiste literackie (roz)rachunki, które mają unaocnić m.in. to, że oczekujemy od literatury, by była „słuszna” ideologicznie i politycznie, by będąc dla nas „ważną”, wpływała na nasz światopogląd i postępowanie. Reprezentujący różne pokolenia i środowiska autorzy, którzy stali się bohaterami „Co ważne i ważniejsze”, bywają nie tylko prozaikami „zaangażowanymi” w poprawę współczesności, ale także twórcami rozprawiającymi się ze swoją biografią i „demonami” z własnej przeszłości. Czy jednak zawsze ich intencje są jednoznaczne, zaś efekty pracy twórczej wartościowe? Co i w jaki sposób chcą powiedzieć o nas i otaczającej nas rzeczywistości? Czy tropienie (dez)iluzji jest jedną ze strategii kamuflażu, czy raczej wynikiem szczerzej troski o przeszłość? Czy literatura ma moc ocalającą? Te i inne równie ważne pytania, pojawiając się pod wpływem przemian społecznych, politycznych, gospodarczych, starają się łagodzić kryzysy egzystencjalne.

Agnieszka Nęcka

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

Prozasta

ISBN: 978-83-60949-46-7

9 788360 949467